

Вікторія Ільченко, к. е. н.

Університет митної справи та фінансів, Україна

СУТНІСТЬ ТА СКЛАДОВІ МЕХАНІЗМУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Viktoriia Ilchenko, PhD in Economics

University of customs and finance, Ukraine

CONTENT AND ELEMENTS OF THE MECHANISM OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE REGION

The article is devoted to the definition of the essence and components of the mechanism of sustainable development of the region.

The purpose of the study is to determine the essence, structure of the structure and the identification of priority directions of improvement of the mechanism of sustainable development of the region.

Some mechanisms are analyzed, the implementation of which helps to improve the socio-economic development of the regions.

Installed that, specificity of the regions determines the possibility of using in the process of regional development management in each specific case a set of instruments, levers and incentives offered at the state level, but the responsibility for their formation and effective use lies with regional authorities and local self-government.

Key words: sustainable development of the region, mechanism of sustainable development of the region, assessment of the level of regional development balance, sustainable development strategy of the region, goals of sustainable development.

Постановка проблеми. Пріоритетним напрямом діяльності держави є розвиток її регіонів через вирішення їх основних проблем та формування здорової економічної ситуації. Розвиток економічної, екологічної, соціальної та політичної сфер життєдіяльності населення регіону характеризується суперечливими відносинами. Подолати суперечності можна лише застосовуючи комплексну систему стимулювання сталого розвитку регіону. Тому в сучасних умовах виникає необхідність у визначенні концептуальних засад й пріоритетних напрямів удосконалення механізму забезпечення сталого розвитку регіону, їх гармонізація з урахуванням характеру можливого взаємовпливу завдань, визначених у рамках різних Цілей сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що на сучасному етапі в науковій літературі відсутня загальна структура механізму забезпечення сталого розвитку. Науковцями пропонуються окремі механізми, впровадження яких сприяє вдосконаленню соціально-економічного розвитку регіонів. Розглядом питання пошуку ефективного механізму регіонального розвитку займалися такі науковці, як М.Ф. Аверкіна, О.С. Біла, З.С. Варналій, І.М. Вахович, Я. Генціаж, З.В. Герасимчук, Я.А. Жаліло, Т. Л. Желюк, Т. Л. Миронова, Н.Р. Нижник, Н.А. Полонська, Г.І. Румянцева, Г.В. Саєнко, Д.М. Стеченко, В.М. Трегубчак. Проте повного, однозначного уявлення щодо цілісності та системності означеного механізму ці праці не дають.

Метою дослідження є визначення сутності, побудова структури та виокремлення пріоритетних напрямів удосконалення механізму сталого розвитку регіону.

Виклад основного матеріалу. У науці термін «механізм» розглядається як система, пристрій, послідовність станів, що визначають порядок якоїсь дії, явища. У техніці механізм – це система тіл, призначена для перетворення руху одного або декількох тіл у необхідні рухи інших твердих тіл. Дж. К. Лафга визначив механізм як апарат або порядок, який рухає або перетворює систему і її елементи. «Механізм – це, скоріше, конкретне поєднання відносин, форм, методів і засобів, які забезпечують функціонування виробничо-економічної системи». Таким чином, механізм являє собою систему, елементи якої визначають зміну заданого стану. Так як механізм розглядається як система, необхідно пояснити, що під системою розуміється сукупність взаємопов'язаних елементів,

що утворюють певну цілісність. Дане визначення є універсальним і не орієнтується на певний клас системних об'єктів.¹

Механізм забезпечення сталого розвитку регіону — це сукупність принципів, функцій та інструментів, які спрямовані на регулювання потоків та сприяють відтворювальним процесам, збільшенню частки мешканців, які мають доступ до базових інфраструктур, дають змогу мінімізувати негативний вплив зовнішніх і внутрішніх чинників з одночасним досягненням адекватного рівня безпеки. Механізм забезпечення сталого розвитку має відповідати певним вимогам: бути унікальним, містити характерні риси, які відповідають сучасним тенденціям та особливостям процесів, що існують в місцях проживання, забезпечувати умови відтворювальних процесів, перерозподілу ресурсів, їх раціональне використання, регулювання потоків, достатній доступ населення до базових інфраструктур з одночасним зменшенням навантаження на екосистеми. Правильно сформований механізм забезпечення сталого розвитку регіону передбачає здійснення всіх заходів, спрямованих на відтворення ресурсів, регулювання потоків та соціально-економічний розвиток. Саме такий механізм характеризує дієву систему забезпечення сталого розвитку регіону.

Аналізуючи погляди на механізми в економіці, слід зазначити високий ступінь їх термінологічної невизначеності. Вказана невизначеність категорії «механізм» не дозволяє сформулювати стандартний понятійний апарат, що вносить плутанину в процес формалізації об'єктів, знижує достовірність економічних досліджень. Дія економічних механізмів є важливим та актуальним напрямом досліджень, адже Нобелівська премія з економіки за 2007 рік була присуджена Лео Гурвіцу (Leo Hurwicz), Роджеру Майерсону (Roger Myerson) і Еріку Маскіну (Eric Maskin) за «вклад в теорію економічних механізмів». Досить широкий спектр визначень економічного механізму в понятійному сенсі близький до процесу, тоді як у природничих науках механізм носить виключно ресурсне визначення. Відповідно, механізм сталого розвитку – це цілісна структурно-функціональна система зв'язків між його елементами, що являє собою взаємопов'язану сукупність принципів, функцій, важелів та інструментів функціонування, які сприяють досягненню цілей щодо забезпечення різноманітних потреб населення, суб'єктів господарювання, державних і недержавних структур за умови збалансованого розвитку економічної, соціальної та екологічної складових, а система моніторингу дає змогу оцінити й мінімізувати в майбутньому негативний вплив зовнішніх і внутрішніх чинників з одночасним досягненням безпеки життя (рис 1)².

Специфіка регіонів визначає можливість використання в процесі управління регіональним розвитком у кожному конкретному випадку набору інструментів, важелів і стимулів, що запропоновані на державному рівні, але відповідальність за формування й ефективне їхнє використання покладається на регіональні органи влади та місцеве самоврядування. Формуючи механізм сталого розвитку, слід максимально враховувати, які фактори визначають особливості розвитку того чи іншого регіону.

З точки зору В.М. Трегубчука, З.С. Варналія, Г.В. Саєнка, Я. Генціаж, Т.Л. Желюка, З.В. Герасимчук; Н.Р. Нижник, Д.М. Стеценка, Т.Л. Миронової пропонуються окремі механізми, впровадження яких сприяє вдосконаленню соціально-економічного розвитку регіонів, а саме:

- 1) механізм економічного регіонального розвитку³;
- 2) організаційно-економічний механізм формування стратегічних напрямів розвитку регіонів⁴;
- 3) організаційний механізм формування стратегії соціально-економічного розвитку регіону⁵;
- 4) механізм управління процесами соціально-економічного розвитку регіону⁶;

¹ Круговий, В. (2014). Місцевий економічний розвиток (МЕР) та механізми його фінансування. *Формування ринкових відносин*, 6, 216-220.

² Ільченко, В. (2018). *Удосконалення механізму сталого розвитку регіону*: автореферат дисертації. Київ: ДВНЗ КНЕУ ім. В. Гетьмана, 24.

³ Варналій, З. (2005). *Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку*: монографія. Київ: Знання України, 498.

⁴ Герасимчук, З, Вахович, І. (2002). *Організаційно-економічний механізм формування та реалізації стратегії розвитку регіону*: монографія. Луцьк: ЛДТУ, 248.

⁵ Трегубчак, В. (1999). Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку регіонів і механізми їх вирішення. *Збірник наукових праць*: Київ, Умань, Варшава, 354.

⁶ Нижник, Н. (2001). Державне управління в регіонах України. *Вісник УАДУ*, 2, 425-434.

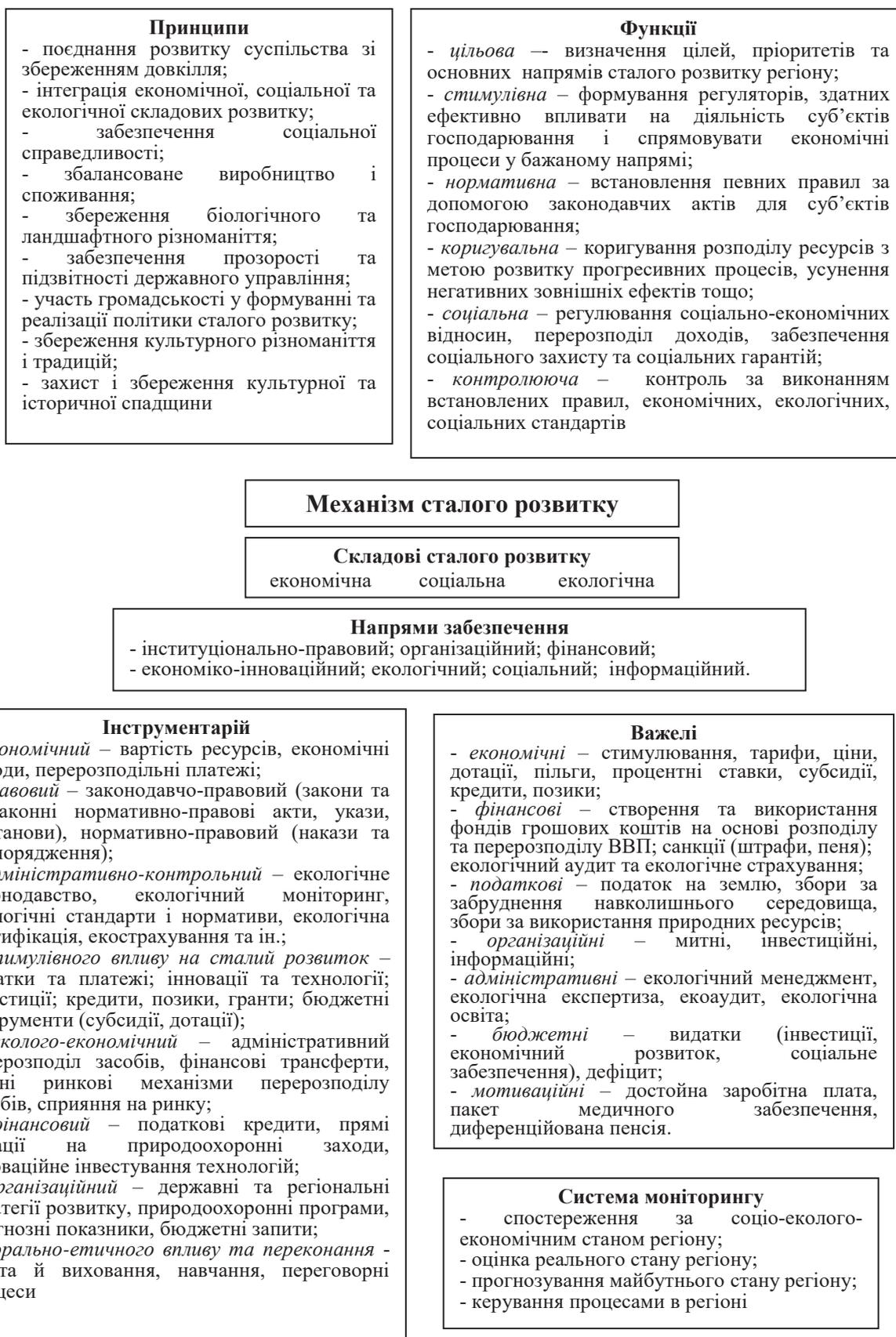

Рис 1. Структура механізму сталого розвитку регіону

Джерело: побудовано автором

- 5) механізм розробки й реалізації прогнозних та програмних документів економічного і соціального розвитку регіонів;
- 6) механізм реалізації стратегії¹;
- 7) механізм регулювання процесів стратегічного планування суб'єктів господарювання, що реалізують стратегію²;
- 8) механізм підвищення конкурентоспроможності регіону³.

Зараз потужний розвиток економіки можливий за умов її інноваційної спрямованості, коли поряд із врахуванням специфічних особливостей країни та національного менталітету вона стане економічною основою для розв'язання економічних, соціальних і екологічних проблем у суспільстві, а також зниження диференціації населення та усунення бідності.

Проаналізувавши запропоновані механізми, слід зазначити, що вони забезпечують розвиток одного напрямку в регіоні і не охоплюють всієї системи в цілому. Це гальмує формування ефективної економіки та її перехід до сталого розвитку. Крім того, механізм сталого розвитку будь-якого регіону має вписуватися в національну і світову стратегію розвитку, тому ієрархія цілей стратегії така, що світові цілі не можна безпосередньо відтворити в регіоні – їх можна тільки певним чином співвіднести між собою.

Саме такий механізм характеризує дієву систему забезпечення сталого розвитку регіону, яка включає інституціонально-правовий, організаційний, фінансовий, інформаційний, екологічний, економіко-інноваційний та соціальний пріоритетні напрями.

Інституціонально-правовий механізм відіграє одну з ключових ролей у механізмі забезпечення сталого розвитку регіону, оскільки на сучасному етапі відсутні нормативні акти, які регулюють забезпечення сталого розвитку регіону. Однак варто зазначити, що, згідно з Конституцією України, органам місцевого самоврядування надано широкі права для здійснення економічного і соціального розвитку на своїй території. Відповідно до статті 7 Конституції, в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування, яке, згідно зі статтею 140 Конституції України, є правом територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та законів України. Тому Конституція України дає право розробляти органам місцевого самоврядування у межах власних компетенцій стратегічні плани сталого розвитку регіону та, у разі затвердження рішенням міської ради, робить їх обов'язковими до виконання на відповідній території⁴.

Інституціонально-правовий механізм повинен включати такі елементи: нормативно-правове забезпечення сталого розвитку регіону; інституціональне забезпечення сталого розвитку регіону; забезпечення відповідальності органів влади.

Формування інституціонально-правового механізму для забезпечення сталого розвитку регіону можливе за умов створення та належного функціонування необхідної нормативно-правової бази, що регламентує взаємне представництво інтересів і розмежування повноважень між центральними й місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування; тобто за наявності системи правових відносин, яка б запобігала дискримінації громадян у різних аспектах суспільного життя та перетворила б Україну на дійсно правову державу. Задля цього необхідно адаптувати національне законодавство з питань регіональної політики до світових норм і стандартів.

Нормативно-правовою базою для розроблення регіональних стратегій розвитку в Україні є Конституція України, Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», Концепція державної регіональної політики, відповідні акти Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативні акти центральних та місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування відповідного регіону. Стратегії

¹ Генціяж, Я. (2002). Інституційні механізми регіонального розвитку України: шлях до майбутнього. *Збірник наукових праць*: Київ, 2 (1), 66-73.

² Саєнко, Г. (2005). *На шляху до сталого розвитку економіки: господарський механізм взаємодії*: монографія. Донецьк: Дон ДУЕТ ім. Туган-Барановського, 928.

³ Стеченко, Д. (2011). Інноваційна політика підвищення конкурентоспроможності економік регіонів України. *Теоретичні та прикладні питання економіки*, 24, 114-119.

⁴ Ватченко, О., Ільченко, В. (2011). Механізм забезпечення сталого розвитку регіонів України. *Науковий вісник НЛТУ України*, 21, 19, 205-212.

регіонального розвитку пов'язані з такими важливими і складними процесами, як формування ринкових відносин, розвиток нових форм власності, пріоритетний соціальний розвиток, екологічний стан та демографічна ситуація тощо. Основні пріоритетні напрямки розвитку країни відображені у Державній стратегії регіонального розвитку, яка є основою для формування регіональних стратегій.

Наразі потужний розвиток економіки можливий за умов її інноваційної спрямованості, коли поряд із врахуванням специфічних особливостей країни та національного менталітету вона стане економічною основою для розв'язання економічних, соціальних і екологічних проблем у суспільстві, а також зниження диференціації доходів населення та усунення бідності. Тому економіко-інноваційний механізм передбачає застосування такої сукупності заходів, які б найефективніше сприяли подоланню проблем і спрямовували розвиток регіону в напрямі інноваційно-інвестиційного, високотехнологічного, ресурсозберігаючого й екологічно безпечного виробництва. Розробка механізму регулювання розвитку інновацій повинна базуватися на системному програмному підході, що дає змогу комплексно підійти до врахування вимог ринку, особливостей розвитку та функціонування певних територій, забезпечити цільову мобілізацію наявних ресурсів, виробити систему дієвих заходів із регулювання та підтримки інноваційного розвитку в регіоні. В умовах фінансової нестабільності найпроблемнішим структурним елементом інноваційного потенціалу регіону є фінансово-кредитна система, яка повинна охоплювати: сукупність джерел надходження грошових засобів в інноваційну сферу; механізм акумулювання грошових надходжень; механізм оцінки ефективності інвестицій в інновації; механізм контролю за використанням інвестиційних ресурсів¹. Також необхідно визначити пріоритети розвитку промислового й аграрного комплексів, бо саме вони мають стати основою розбудови регіональної економіки. Перевага має надаватися тим підприємствам, які орієнтуються на випуск наукомісткої, екологічно безпечної продукції, використовують сучасні технології, насамперед ресурсозберігаючі.

Економічний механізм не існує в якості замкненої системи, а лише як динамічна й відкрита система, що враховує сукупність внутрішніх і зовнішніх факторів.

Економічний механізм забезпечення екологічно сталого розвитку регіону передбачає наявність таких елементів: економічне стимулювання створення нових робочих місць; економічне стимулювання впровадження високотехнологічних, екобезпечних, ресурсозберігаючих технологій; економічне стимулювання використання альтернативних джерел енергії; використання екологічних податків; залучення бюджетних та позабюджетних коштів на реалізацію місцевих програм. Економіко-інноваційний механізм та врегулювання ринкових відносин мають бути спрямовані на раціональне природокористування, зниження навантаження на екосистему, залучення бюджетних і позабюджетних коштів на виконання державних та регіональних програм упровадження ідей сталого розвитку.

Соціально-організаційний механізм сталого розвитку регіону необхідно запровадити такий, щоб територіальні органи були зацікавлені в ефективній роботі всіх підприємств території, незалежно від форми власності, а останні мали відчутну віддачу від комплексності розвитку. Організаційне забезпечення реалізації стратегії передбачає нову систему управління стратегічним розвитком, створення цільової організаційної структури – міжвідомчого органу з реалізації стратегії, покликаної забезпечити консолідацію зусиль різних рівнів управління, приватного сектору і громадськості, а також контроль за реалізацією стратегії з боку перерахованих сторін. Тому ключовою проблемою є поєднання централізації і децентралізації державної влади. Нині актуальність цього питання обумовлена необхідністю оптимального розмежування повноважень між центром і органами місцевого самоврядування, що є важливою умовою ефективної реалізації державного управління.

Соціально-організаційний механізм складається з таких основних елементів: розроблення стратегій забезпечення сталого розвитку регіону; розроблення стратегічних планів щодо забезпечення екологічно сталого розвитку регіону; формування системи управління стратегічним екологічно сталим розвитком регіону; створення національної програми, яка спрямована на підвищення соціальних стандартів життя населення.

¹ Бутов, А. (2009). Інноваційна діяльність регіону: теоретичний аспект. *Науковий вісник НЛТУ України*, 19, 13, 160-166.

Соціально-організаційний механізм має сприяти створенню умов для підвищення рівня і якості життя населення регіону через запровадження соціальних стандартів, формування оптимальної мережі закладів соціальної інфраструктури, спрямування інвестицій у їх подальший розвиток і підвищення якості послуг. Індикаторами соціальної орієнтації розвитку регіону слід вважати динаміку реального рівня споживання соціальних благ, народжуваність і смертність, фізичне та духовне здоров'я населення, тривалість життя тощо. Соціально орієнтований регіональний розвиток потребує нагального створення у регіонах нових робочих місць і реальної реалізації регіональних програм зайнятості. Соціальну орієнтацію регіонального розвитку слід оцінювати і забезпечувати з урахуванням ідей сталості та збалансованості. До основних функцій цього механізму в контексті усталення темпів економічного зростання регіонів України належать: поліпшення якості розв'язання гострих соціальних проблем (у тому числі проблем ринку праці, забезпечення вертикальної соціальної мобільності населення, адаптації в суспільстві молоді); подальший розвиток ринків послуг соціального призначення, зокрема в частині диверсифікації форм надання та оптимізації доступу до них, а також «мереж знань»; підвищення внеску освіти і науки в модернізацію економіки шляхом формування системи безперервної освіти, актуалізації змісту й оптимізації структури професійної освіти, задоволення потреб господарського комплексу в кваліфікованих кадрах фахівців і робітників, розвитку наукових досліджень прикладного спрямування, елементів і цілісних територіальних систем інноваційного господарювання (регіональних освітньо-науково-виробничих кластерів); створення умов та ефективних механізмів утвердження відкритого громадянського суспільства.

Екологічний механізм являє собою сукупність інструментів, кінцевою метою використання яких є досягнення позитивних результатів в екологічній сфері. Така підсистема повинна передбачати наступні елементи: розроблення екологічних стандартів; екологічна паспортизація; екологічне страхування; впровадження екологічних інновацій; популяризація екологічної освіти.

Запровадження екологічного механізму передбачає збереження екологічної рівноваги, яка буде ґрунтуватись на законодавстві з питань чіткого розмежування повноважень між рівнями влади у природоохоронній сфері.

Дієвими важелями екологічного механізму можуть стати: екологічне страхування як форма відшкодування шкоди, заподіяної порушенням права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля, яке поширене у багатьох країнах ЄС; екологічна освіта, що включає популяризацію екологічної програми національного розвитку; сприяння розробці й упровадженню екоінновацій; поліпшення інвестиційного клімату в регіоні, у першу чергу, за рахунок зниження екологічного ризику; удосконалення екологічної інфраструктури виробничої сфери; стимулювання системи екологічно орієнтованого підприємництва; організація взаємодії державних структур управління з науково-дослідними організаціями екологічної спрямованості в рамках реалізації пріоритетних еколого-економічних проектів і ініціатив; екологізація процесів споживання й надання послуг, умов формування особистості й трудових ресурсів, типів і видів стандартів; екологічна паспортизація регіону.

Роль інформаційного механізму в забезпеченні сталого розвитку регіону полягає у формуванні та застосуванні спеціалізованих комп'ютерних програм для ефективного внутрішнього управління регіоном, у подальшому розвитку інформаційних технологій і систем для надання інформації щодо багатоваріантних аспектів функціонування економіки регіону, у всебічній інформатизації населення, в автоматизації систем господарського управління, глобалізації комп'ютерних мереж та використанні міжнародного досвіду інформаційного регулювання регіональних систем. Важливим фактором посилення інформаційно-аналітичного забезпечення сталого розвитку міста та району є проведення соціального моніторингу та складання паспорта, який розглядається як система безперервного стеження за ситуацією у кожному регіоні.

Механізм управління регіоном, адміністративно-територіальною одиницею слід розглядати як сукупність принципів, методів, засобів і форм, які розроблені й застосовуються з метою підвищення ефективності функціонування території як соціально-економічної системи, та отримання прибутку для забезпечення самодостатності власного розвитку.

Інакше кажучи, це комплекс дій, спрямованих на ефективну організацію, аналіз і прогнозування різноманітних видів людської діяльності на конкретній території з раціональним

використанням людського, матеріально-технічного, природно-ресурсного потенціалів, забезпечення охорони навколишнього середовища та зростання добробуту населення. Реалізація стратегічного плану передбачає розробку механізмів упровадження стратегії, до яких, на думку деяких вчених¹, крім організаційно-правового, інформаційно-комунікативного і проектно-методологічного, входить також фінансово-економічний механізм. Фінансовий механізм має забезпечувати перспективи для формування такої фінансової спроможності територій, яка б створювала можливості для ефективного регіонального розвитку, подолання диспропорцій з урахуванням особливостей регіонів, їх потенціалу в ринковій економіці. Завданнями фінансового механізму реалізації стратегії сталого розвитку регіону є: фінансове забезпечення стратегічних рішень; раціональне використання фінансових ресурсів; пошук ефективних джерел короткострокового та довгострокового фінансування; підвищення ефективності фінансового менеджменту.

Слід обов'язково враховувати те, що місцеві фінанси – не єдине джерело фінансування сталого розвитку території. Збалансований місцевий розвиток неможливий без залучення державних коштів, а також позабюджетних джерел (приватні кошти, зовнішні інвестиції тощо).

Фінансовий механізм реалізації стратегії сталого розвитку регіону – це сукупність форм і методів формування і використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення різноманітних потреб населення, суб'єктів господарювання, державних і недержавних структур за умови збалансованого розвитку економічної, соціальної та екологічної складових території. Запропоновано виділити три складові фінансового механізму: використання коштів регіональних бюджетів та бюджетів місцевого самоврядування, фінансування за рахунок коштів державного бюджету та залучення позабюджетних коштів.

Важливим аспектом фінансового механізму є удосконалення фінансово-бюджетних відносин між центром і регіонами, вироблення критеріїв і механізмів надання державної підтримки. Виконання завдань і пріоритетні напрями стратегії фінансуватимуться за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, а також інших джерел.

Фінансування заходів з реалізації стратегії здійснюватиметься також за рахунок коштів інвесторів, які залучаються для реалізації конкретних інвестиційних проектів, та виконання програм міжнародних фінансових організацій, інших джерел. Пріоритетним є формування фінансових джерел на основі державно-приватного партнерства. Державні фінансові ресурси концентруються центральними і місцевими органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування відповідно до основних завдань та пріоритетних напрямів стратегії. Державна фінансова підтримка регіонального розвитку розглядається як одночасне фінансування з державного та місцевого бюджетів.

З огляду на це, упровадження механізму стратегії соціально-економічного розвитку регіону полягає в забезпеченні збалансованого розвитку всіх сфер його економіки на основі виваженого використання ресурсів для розв'язання економічних, соціальних та екологічних проблем. Особливу увагу при цьому слід приділяти вивченню ролі інновацій, складових управління, ефективній роботі всіх підприємств території, а також застосуванню соціальних гарантій та пільг для підвищення якості життя населення.

Висновки. Слід зазначити, що процес удосконалення механізму сталого розвитку регіону має ґрунтуватись на таких базових принципах: системності; цілісності підходу та поєднання інтересів суб'єктів виробничих і соціальних процесів у межах наскрізної та послідовної державної політики сталого розвитку на різних адміністративних рівнях; ефективного використання ресурсів; урахування об'єктивних відмінностей територіальних утворень різного рівня і статусу та, відповідно, диференційованого підходу до відбору методів і важелів впливу; орієнтованість на розв'язання екологічних проблем території. Пряме державне фінансування регіональної політики має дедалі більше замінюватися державним замовленням і конкурсами на залучення бюджетних коштів для цілей сталого розвитку, що сприятиме підвищенню ефективності використання ресурсів, стимулюватиме місцеві ініціативи.

¹ Амосов, О, Гавкалова, Н. (2013). Проблема ресурсозбереження в Україні та шляхи її вирішення. *Теорія та практика державного управління*, 3 (34), 1-5.

References:

1. Krugovy`j, V. (2014). Miscevyj ekonomichnyj rozvytok (MER) ta mehanizmy jogo finansuvannya [Local Economic Development (MEA) and its financing mechanisms]. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn* [Formation of market relations], 6, 216-220. [in Ukainian].
2. Ilchenko, V. (2018). *Udoskonalennya mexanizmu stalogo rozvytku regionu* [Improvement of the mechanism of sustainable development of the region]. Kyiv: DVNZ KNEU. [in Ukainian].
3. Varnalij, Z. (2005). *Regiony Ukrainy: problemy ta priorytety socialno-ekonomichnogo rozvytku* [Regions of Ukraine: problems and priorities of socio-economic development]: monografiya. Kyiv: Znannya Ukrainy. [in Ukainian].
4. Gerasy`mchuk, Z, Vahovy`ch, I. (2002). *Organizacijno-ekonomichny`j mexanizm formuvannya ta realizaciyi strategiyi rozvy`tku regionu* [Organizational and economic mechanism for the formation and implementation of the regional development strategy]. Lucz`k: LDTU. [in Ukainian].
5. Tregubchak, V. (1999). Aktual`ni problemy social`no-ekonomichnogo rozvy`tku regioniv i mehanizmy` yih vy`rishennya [Actual problems of socio-economic development of regions and mechanisms of their solution]. *Zbirnyk naukovykh pracz: Kyiv, Uman, Varshava* [Collection of scientific works: Kiev, Uman, Warsaw]. [in Ukainian].
6. Nyzhny`k, N. (2001). Derzhavne upravlinnya v regionax Ukrainy` [Public administration in the regions of Ukraine]. *Visny`k UADU* [Bulletin of the UAPA], 2, 425-434. [in Ukainian].
7. Genciazh, Ya. (2002). Insty`tucijni mehanizmy regionalnogo rozvytku Ukrainy: shlyah do majbutnogo [Institutional mechanisms of regional development of Ukraine: the way to the future]. *Zbirny`k naukovykh pracz: Kyiv* [Collection of scientific works: Kiev], 2 (1), 66-73. [in Ukainian].
8. Sayenko, G. (2005). *Na shlyahu do stalogo rozvytku ekonomiky: gospodarsky`j mexanizm vzayemodiyi* [On the way to sustainable economic development: economic mechanism of interaction]: monografiya. Donecz`k: Don DUET im. Tugan-Baranovs`kogo. [in Ukainian].
9. Stechenko, D. (2011). Innovacijna polity`ka pidvy`shhennya konkurentospromozhnosti ekonomik regioniv Ukrainy` [Innovative policy of increasing competitiveness of Ukrainian regions]. *Teoretychni ta prykladni pytannya ekonomiky* [Theoretical and applied issues of economics], 24, 114–119. [in Ukainian].
10. Vatchenko, O., Il`chenko, V. (2011). Mexanizm zabezpechennya stalogo rozvytku regioniv Ukrainy` [The mechanism of sustainable development of the regions of Ukraine]. *Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy* [Scientific Bulletin of UNFU], 21, 19, 205-212. [in Ukainian].
11. Butov, A. (2009). Innovacijna diyal`nist` regionu: teorety`chny`j aspekt [Innovative activity of the region: theoretical aspect]. *Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy* [Scientific Bulletin of UNFU], 19, 13, 160-166. [in Ukainian].
12. Amosov, O., Gavkalova, N. (2013). Problema resursozberezhennya v Ukraini ta shlyaxy` yiyi vy`rishennya [The problem of resource conservation in Ukraine and ways to solve it]. *Teoriya ta praktyka derzhavnogo upravlinnya* [Theory and practice of public administration], 3 (34), 1-5. [in Ukainian].